

MODERN DÜNYADA SAVAŞ SUÇU VE GÜÇ İLİŞKİSİ, İNSANCIL BİR BAKIŞ

War Crime and Power Relationship in the Modern World, A Humanistic Perspective

Doç. Dr. İbrahim DURMUŞ* - Dr. Öğr. Üyesi Faruk SEZER**

Geliş Tarihi: 26.01.2024 | Yayına Kabul Tarihi: 20.03.2024

Öz

Günümüz modern dünyasında savaş suçu ve güç, irdelenmesi gereken en temel problemler içerisinde yer almaktadır. Genellikle güçlü olan ülkeler savaş suçlarının işlenmesine doğrudan veya dolaylı katkı sağlamaktadır. Araştırmada savaş suçu ve güç ilişkisinin vurgulandığı araştırmalar dikkate alınarak günümüzde meydana gelen savaşlar hakkında bir çıkarımda bulunulması amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda WoS veri tabanında savaş suçu ve güç ilişkisini ifade eden 500 makale analizin kapsamını oluşturmuştur. Araştırmada R programı altyapısı ile bibliyometrik analiz yönteminin faydalanılmıştır. Analiz sonucundan savaş suçu ve güç ilişkisinde, yazarların birçok kavrama vurgu yaptığı anlaşılmıştır. Uygulama sonucunda yazarların araştırmalarında en fazla vurgu yaptığı anahtar kelimeler arasında; savaş suçları, şiddet, suç, savaş, terörizm, güvenlik, Uluslararası Hukuk, organize suç, insan hakları, soykırım, adalet, kanun, güç, Uluslararası Ceza Mahkemesi, silahlı çatışma, iç savaş ve güvensizlik gibi kelimeler yer almıştır. Sonuç olarak güçlü ülkelerin, savaşa ve savaş suçlarına doğrudan ya da dolaylı olarak verdikleri desteklerin, 21. yüzyılda toplumsal kalkınma

Abstract

In today's modern world, war crimes and power are among the most fundamental problems that need to be examined. Generally, powerful countries directly or indirectly contribute to the commission of war crimes. The research aims to make an inference about the wars that occur today, taking into account the research that emphasizes the relationship between war crime and power. For this purpose, 500 articles expressing the relationship between war crime and power in the WoS database constituted the scope of the analysis. In the research, R program infrastructure and bibliometric analysis methods were used. As a result of the analysis, it was understood that the authors emphasized many concepts in the relationship between war crime and power. As a result of the application, among the keywords that the authors emphasized most in their research were; Words such as war crimes, violence, crime, war, terrorism, security, International Law, organized crime, human rights, genocide, justice, law, power, International Criminal Court, armed conflict, civil war and insecurity were included. As a result, it has been understood that the direct or indirect support of

* Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, ibrahimdurmus@bayburt.edu.tr, ORCID:0000-0002-3872-2258

** Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, faruksezer@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2029-5064

önünde ciddi bir engel teşkil ettiği anlaşılmıştır. Savaş suçunun oluşmasında etkili olan güçlü ülkelerin politik çıkarlar doğrultusunda, insanlığın veya toplumların özgürlüğünü yok saydığı, katliam, soykırım, işkence ve şiddet gibi olumsuz eylemlerin meydana gelmesine sebep oldukları ifade edilmiştir. Savaşlarda özellikle çocuk ve kadınlara yönelik katliamlarda ve savaş suçu sayılabilecek tüm eylemlerde, Uluslararası Hukuk Kurallarının işlevsizliği ifade edilmiştir. Araştırmada özellikle Filistin'in bağımsızlığı için verdiği mücadeleye vurgu yapılmıştır. İsrail'in savaştaki güç dengesizliğine, çıkarıcı politikalarına, katliamlarına ve savaş suçu oluşturan faaliyetlerine Uluslararası Hukuk çerçevesinde yer verilmiştir. Araştırmada dünya toplumlarının Filistin destekli söylemleri, güçlü ülke politikalarının savaş suçuna sebep olan eylemleri tartışılmıştır. Sonuç olarak savaş suçu ve güç ilişkisinin kötü niyetli politikacıların eylemleri ile katliama dönüştüğü anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güç, Savaş Suçu, Uluslararası Hukuk, Filistin-İsrail Savaşı.

powerful countries to war and war crimes constitutes a serious obstacle to social development in the 21st century. It has been stated that powerful countries, which are effective in the formation of war crimes, ignore the freedom of humanity or societies in line with their political interests and cause negative actions such as massacre, genocide, torture, and violence to occur. The dysfunction of the Rules of International Law has been expressed in the massacres of children and women in wars and in all actions that can be considered war crimes. In the research, particular emphasis was placed on Palestine's struggle for independence. Israel's power imbalance in the war, its self-interested policies, massacres, and war crime activities are included within the framework of International Law. In the research, the discourses of the world communities supporting Palestine and the actions of powerful country politicians that caused war crimes were discussed. As a result, it was understood that war crimes and power relations turned into massacres with the actions of malicious politicians.

Key words: Power, War Crime, International Law, Palestine-Israel War.

GİRİŞ

Dünyada gücü elinde bulunduran ülkeler genel olarak savaş suçlarına doğrudan ya da dolaylı olarak daha fazla destek vermektedir. Özellikle maddi açıdan daha fazla güce ve desteğe sahip ülkeler, nispeten daha az maddi gücü olan ve top- rak ya da değerli kaynağa (özellikle yeraltı zenginliklerine yönelik doğal kaynaklar) sahip ülkelere savaş açabilmektedir. Bu durum başta Uluslararası Hukuk olmak üzere birçok gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkenin savaşa yönelik politikalarının sorgulanmasını gerekli hale getirmiştir. Sömürüyü ülke politikası haline getiren ve insani değerleri yok sayan bir anlayış, birçok ülkenin kendi vatandaşları tarafından da eleştirilmiştir. Bu açıdan günümüzde var olan savaş suçları, genel olarak ülke vatandaşlarının toplumsal tepkilerine, politikacıların insansız uygulamalarına dönüşmüştür. Günümüzde İsrail'in Gazze'ye yönelik insan dışı (ahlak dışı) saldırıları bu durumun en açık göstergesidir. Ayrıca güce sahip ülkelerin dünyanın birçok bölgesinde teröre verdiği destek, özellikle gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarında önemli bir engeldir. Bu durum doğrudan ya da dolaylı

olarak savaş suçu işleyen ya da işlenmesine sebep olan ülke politikacılarının, insani olmayan politikalarının temelinde gücün olduğunu göstermektedir. Güç, savaş suçunu destekleyen bir aktör olarak birçok ülke politikacısı tarafından kötüye kullanılmaktadır.

Dünyada gündend güne soykırım, işkence ve sivillere yönelik şiddet artmaktadır. Silahlı çatışmalarda kurban edilenlerin yüzde sekseni sivillerden oluşur. Bu açıdan savaş hukukuna ilişkin teoriler ve uluslararası sözleşmeler çok az şey ifade etmektedir (Scheffer, 1999: 319). Uluslararası Hukuk Kuralları açısından, 1949 Cenevre Sözleşmesi kapsamında savaş suçuna sebep olan faaliyetler: Kasten öldürmek; biyolojik deneyler dahil işkence ve insanlık dışı muamele; kasten vücuda, sağlığa ağır acılar ve ciddi zararlar vermek; askeri ihtiyaçlar dikkate alınmaksızın hukuka aykırı bir şekilde geniş çapta maddi zarar vermek ve savaş esirlerinin ya da sivillerin düşmanın silahlı kuvvetlerine hizmet etmeye zorlamak; savaş esirlerinin ya da sivillerin mahkemelerde adil yargılanmasını kasıtlı olarak reddetmek; sivilleri sınır dışı etmek, nakletmek veya hukuka aykırı bir şekilde gözaltına almak; sivillerin rehin almak şeklinde sıralanmıştır (Khairani vd., 2021: 2130-2131). Günümüzde bu savaş suçlarını açık bir şekilde işleyen ülke politikacıları ve destekçileri söz konusudur. 21. yüzyılda İsrail hükümetinin Gazze'ye yönelik saldırıları bu durumun en açık göstergesidir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1940'lerden günümüze kadar, İsrail'in gerçekleştirdiği saldırılara (askeri, toprak ilhaki ve işgali, sömürgecilik) ve savaş suçlarına karşı 'etkili' veya 'sonuç odaklı' tedbirler almaktan uzak kalmıştır (Aral, 2023: 8). Ayrıca İsrail'in Uluslararası Hukuku hem zımni hem de açık bir şekilde ihlal ettiği, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (International Criminal Court / ICC) Filistin'de insan haklarını ihlal eden İsrail'i kovuşturma yetkisine sahip olmasına rağmen ICC'nin yargı yetkisinin temel taşı olan 12. maddeyi kullanmaması insan haklarına yönelik isteksizliğini ortaya koymuştur (Sitompul, 2023: 159). Savaş suçuna sebep olan İsrail'in genel olarak insanlığa karşı bir suç işlediği açıkça ortadadır. Bu durum işlenen savaş suçlarında Uluslararası Hukukun genel olarak gücünün (ekonomik, politik ya da ideolojik açıdan) yanında yer aldığını, tarafsız ve özgür bir duruş sergilemediğini göstermektedir. İsrail'in Gazze'ye yönelik orantısız güç kullanımı, birçok sivil vatandaşın katledilmesine, Filistinli vatandaşların manevi ve maddi olarak birçok kayıp yaşamasına sebep olmaktadır. Bu durum Uluslararası Hukuk Kurallarının kimler için var olduğu sorusunu akıllara getirmektedir.

Uluslararası Hukuk Kurallarının genel olarak savaş suçuna sebep olan maddeleri dikkate alındığında, İsrail'in genel olarak tüm savaş suçlarını hukuksuz bir şekilde işlediği anlaşılmaktadır. Bu durum ICC'nin gerekli yaptırım kararlarını almaması, ya da bu konuda geç kalması durumunda, gelecekte yeni ve benzeri katliamların yaşanmasına zemin hazırlayıcı bir niteliğe sahip olacağını göstermektedir.

Savaş, ahlaki ya da hukuki davranışlardan muaf sayılabilecek bir mazeret değildir (Bufacchi, 2023: 2). Bu açıdan son yıllarda Türkiye, Filistin konusunda etkin bir politika izlemekte ve barışçıl çözümü öngörmektedir. Türkiye başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız bir Filistin devletinin varlığından, bölgede oluşan haksız şiddet ve uzlaşmazlığı iki devletli bir çözüme kavuşmaktan yanadır. Ancak son zamanlarda İsrail hükümetinin bu çözümden oldukça uzak olduğu görülmektedir (Özer, 2023: 584). Bu durum dünyada genel olarak toplumların tepkisini çekmekte, özellikle ülke vatandaşları tarafından İsrail'e karşı toplumsal bir duruş sergilenmektedir. Savaş suçunun devam etmesi durumunda tüm dünyada İsrail menşeli ürünlere ve uygulamalara yönelik tepkilerin artması, dünyadaki güç dengelerinde değişikliklerin gözlemlenmesi olası bir durumdur. Savaşların etkileri uzun yılları kapsaması, dünya güç dengelerinde değişime sebep olabilir. Birçok ülke politikalarını, savaşların etkileri ve sonuçlarına göre dizayn edebilir. Araştırmada güçlü olanın daha zayıf olana hem psikolojik hem de fiziki müdahalelere yönlendirmesi, savaş suçu ve güç ilişkisinin sorgulanmasını gerekli hale getirmiştir.

1. SAVAŞ SUÇU

Savaş, genellikle devletler ya da uluslararası silahlı çatışmayı başlatan bir unsurdur. Silahlı çatışma karşıt güçler arasında belli bir amaç için mücadeleyi veya rekabeti öngörür. Uluslararası insancıl hukukunun amacı gereksiz acıları ve yıkımı önlemek, askeri olarak orantısız eylemleri yasaklamak, askeri ve sivil olaylar arasındaki ayrımı ortaya koymaktır (Ugwu vd., 2023: 33). Başka bir açıdan savaş, ulaşılması gereken hedeflerin hayati önemi olduğu, her türlü yöntemin haklı kabul edildiği, aşırılıkların anlaşılabilir olduğu, anarşik ve tehlikeli bir durum olarak algılanmaktadır (Gordy, 2004: 12). Savaş suçu ise, savaş yasalarının ve geleneklerinin ihlalini oluşturan eylemler olarak ifade edilmektedir. Genel olarak savaş suçu, bireysel cezai sorumluluklara yol açan, savaş yasalarının ya da insana yönelik hukuki kuralların ihlal edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Teknik olarak savaş suçunun, genel olarak eylemlere ilişkin yürürlükte olan hukuk kurallarının ihlali

ile sınırlı olduğu anlaşılır (Khairani vd., 2021: 2134). Oysa savaşların tüm dünyada derin etkileri söz konusudur. Geçmişte yaşanan savaş suçları, soykırım ya da katliamların, günümüzde halen tartışılıyor ve irdeleniyor olması bunun en açık göstergesidir. Savaş suçu, tüm dünyada toplumların yaşam alanını sınırlandıran, fiziki, biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan insanlığı etkileyen ahlak dışı bir yapıya sahiptir. Bu yapının politikacılar tarafından diri tutulması, toplumların çöküşünü hızlandırmakta, ülkeler arası ilişkileri karmaşık hale getirmektedir.

Savaş suçlarında en önemli sorulardan biri suçluların kim olduğunu bulmak ve kullanılacak prosedürleri belirlemektir (Radin, 1945: 509). Ülkelerin savaş hukukuna yönelik ihlalleri günden güne artarak ciddi seviyelerde devam etmektedir (Hathaway vd., 2019: 113). Amerika'nın 1945'li yıllarda Nazilere yönelik keşifleri '*insanın insana karşı insanlık dışı davranışı*'nı ifade ettiği vahşetleri ortaya koyması (Alexander, 2002: 6), günümüzde İsrail'in işlediği savaş suçlarını açık bir şekilde desteklemesi ile çelişmektedir. Bu durum özellikle ülke politikacılarının, maddi çıkarları, farklı inançlara saygı göstermemeleri, Uluslararası Hukuku dikkate almamaları ve genel olarak gücü kötüye kullanmaları ile ilgili bir yaklaşımdır.

Savaşlar yapısal bozuklukların yanında, güçlü ve sıradan aktörlerin işgal ettiği konumları daha da kutuplaştırdığı için devlet suçu ya da kurumsal suç ile eşitlenebilir (Ruggiero, 2007: 216). Günümüzde savaşlar sadece çıkar çatışmalarına yönelik bir faaliyet olmakla kalmamış, savaşlar sosyal bir patolojik sonuca dönüşmüştür (Güntay, 2023: 893). Bu durum günümüzde İsrail'in Filistinli sivil vatandaşlara yönelik saldırılarının en önemli kanıtıdır. Savaşta uygulanan güç dengesizliği, savaş suçunun şiddetini artırmakta, bu durum savaşların sosyal etkilerinin yanında dini, ahlaki, psikolojik, kültürel, hukuki ve politik birçok etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Ülkelerin geleceğe yönelik işgal planları, toplumsal olarak insanlık dışı katliamlara yol açmaktadır. Literatürde Green (1962: 336) karma suçları dikkate alan ülkelerin, vatandaşı olmayanlara ya da ulusal toprakları dışında işlenen toplu katliam veya savaş suçlarının hiçbir zaman siyasi suç olarak kabul edilmeyeceğini vurgulamıştır. Labanca (2004: 303) dünyada birçok ülkenin sömürgecilik suçu işlediğini, bu durumun sadece İtalya'ya özgü olmadığını ve İtalyanın küçük bir sömürge imparatorluğuna sahip olduğunu, ABD'deki Hint savaşlarının, Asya'da Rusya'nın yayılcı politikalarının, Amerikan askeri kararlarının Vietnam'daki davranışlarının ve İsrail'in Filistin ve Ürdün'deki faaliyetlerinin bu çerçevede sorulanabileceğini vurgulamıştır. Karabağ (2023: 491) ise savaş hadiselerine zemin

oluşturmak için Orta Doğu'da birçok şiddet faaliyetinin gerçekleştirildiği, mali ve politik açıdan destek bulma anlayışının söz konusu olduğunu vurgulamıştır.

2. GÜÇ

Bireyler, yöneticiler veya devletler güç konusunda karşılaştırıldığında, yetki temelinde ve esasa ilişkin gücü kullanma açısından farklılıkları söz konusudur (Dahl, 1957: 205). Uluslararası faaliyetlerde güç; askeri, ekonomik ve demografik açıdan değerlendirilmektedir (Wallace, 1971: 34). Birçok ülke son yıllarda dünya genelinde yaşanan ekonomik savaşlara ek olarak silahlı savaşların esiri konumuna gelmiştir. Bu durum birçok ülkenin güce sahip olmasında askeri yatırımlara ağırlık vermesini zorunlu hale getirmiştir. Ekonomik, politik veya askeri açıdan güce sahip olan bazı ülkeler bu gücü, sivil katliamlara dönüştürmüştür. Modern olarak nitelendirilen dünyada her gün birçok sivil (özellikle çocuklar ve kadınlar) savaşlar veya etkileri yüzünden hayatını kaybetmektedir. 21. yüzyılda savaş sebebi ile insani yaşam alanı sınırlandırılan, aç bırakılan, toplumsal çöküşü ve dünyadaki insanlığı sorgulatan bir güç dengesizliği söz konusudur.

Dünya üzerinde meydana gelen savaşlar (Rusya-Ukrayna savaşı gibi), salgınlar (Covid-19 gibi) ve doğa olayları ülkelerin ekonomik durumlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Ülkelerin ekonomik aktiviteleri günümüzde salgın öncesi dönemin gerisinde kalmakta ve bölgeler arası farklılıklar iyice belirginleşmektedir. Dünyada çeşitli güçler ülkelerin toparlanmasını engellemektedir. Savaşlar ve jeo-ekonomik parçalanmalar bu durumun sebepleri arasında yer alır (IMF Library, 2023: 16). IMF dünyanın GSYİH açısından en gelişmiş ekonomilerini 2022, 2023 ve 2024 yılları açısından; ABD, Avro Bölgesi, Almanya, Fransa, İtalya, İspanya, Japonya, Birleşik Krallık, Kanada ve diğer gelişmiş ekonomiler olarak sıralamıştır. Araştırmalarında yükselen pazarlar ve gelişmekte olan ekonomiler açısından; Çin, Hindistan, Avrupa, Rusya, Latin Amerika ve Karayipler, Brezilya, Meksika, Orta Doğu ve Orta Asya, Suudi Arabistan, Sahra-altı Afrika, Nijerya ve Güney Afrika şeklinde bir sıralama yapmıştır (IMF, 2023). Dünyada ekonomik gelişmişlik ile savaşa veya teröre verilen destek arasında genel olarak doğrusal bir oran söz konusudur. Örneğin en büyük ekonomilerden biri olan ABD'nin kendi toprakları dışında dünyanın birçok bölgesinde savaşlara yön veren, savaşı ve terörü açık bir şekilde destekleyen politikaları bunun en açık göstergesidir. Gelişmekte olan ekonomiler arasında ilk sırada yer alan Çin'in de gücünü kullanarak benzer politikalara sahip olduğu ifade edilebilir.

Birleşmiş Milletlerin (BM) Güvenlik Konseyi'ni oluşturan ve 5 daimi üyesi olan ABD, Çin, Birleşik Krallık, Rusya ve Fransa büyük güçlere sahip olup, potansiyel bir savaşın yürütülmesinde belirsizlik oluşturmaktadırlar. Bu ülkelerin tamamı nükleer kapasiteye sahiptir. Diğer nükleer güce sahip devletler arasında Hindistan yer alabilir. Nükleer kapasitesi dışında büyük bir savaşa etki edebilecek güçler arasında ise Pakistan, İsrail, Kuzey Kore, Almanya ve NATO'nun geri kalan üye ülkeleri örnek verilebilir. Japonya, Güney Kore ve Avustralya gibi ülkeler ise Hint-Pasifik savaşının oluşmasında etkili olabilir. Üçüncü dünya savaşı, ABD, Çin ya da Rusya'yı kapsayacağına yönelik ortak bir görüş söz konusudur (Freedman, 2023: 42). Bu açıdan savaşlara büyük güçlü devletlerin doğrudan ya da dolaylı olarak etkileri söz konusudur. Dünyada ülkeler uluslararası kararlara ve hukuk kurallarının işlevselliğine eşit derecede etki edememektedir. BM'de yer alan ve güce sahip olan 5 daimi üyenin, uluslararası kararlarda söz sahibi ülke konumunda olmaları, ülke politikaları açısından menfaate yönelik gücün, eşitsizlik ya da adaletsizlik oluşturduğunun en açık göstergesidir. Bu açıdan Alvi ve Haider (2023: 6) ABD'nin diğer ülkelere göre güçlü olduğunu, ordu ve nüfus açısından da yüksek standartlara sahip olduğunu ancak hem kendi kurallarına hem de uluslararası savaş kurallarına uymadığını vurgulamışlardır.

Ülke politikacılarının gücü elinde bulundurmalarının yanında, gücü kontrol edebilme veya yönlendirebilme yetenekleri de oldukça değerlidir. Güç savaşlarda etkili bir faktör olmasının yanında, barışa yönelik kalıcı çözümlerde de etkili olabilir. Ancak dünya üzerinde güç genellikle, ülkelerin hakimiyet alanını ve kaynaklarını genişletmesi amacıyla hizmet etmektedir. Bu açıdan gerek Uluslararası Hukukta, gerekse ülke politikalarında barışa yönelik çözümlere daha fazla yer verilmelidir. Flores-Macias (2023: 258) geliştirmekte olan birçok ülkenin yasama organlarının, silahlı kuvvetlerin eylemlerini anlama ve denetleme konusunda uzmanlığa sahip olmadıklarını ifade etmiştir. Bu açıklama günümüzde gelişmiş ülkelerin yasama organlarının silahlı kuvvetlerin faaliyetlerini ne kadar kontrol edebildiklerini akıllara getirmektedir. Özellikle Orta Doğu'da ve dünyanın diğer bölgelerinde yaşanan savaşlar ve bu savaşlara destek veren gelişmiş ülkelerin yasama organları hangi askeri gücü kontrol altına almaktadır? Literatürde Çatı ve Çamlıdağ (2023: 307-308) İran ve İsrail'in Orta Doğu'da nükleer güce sahip olabilmek için programlar geliştirdiğini, Uluslararası Hukukun eşit davranış sergilemediğini, ABD destekli İsrail'in nükleer güce sahip olmasında uluslararası toplumun herhangi bir yaptırımının olmadığını, İran'a ise çeşitli yaptırımların uygulandığını belirtmişlerdir.

3. METODOLOJİ

Bibliyometrik analiz yöntemi ile gelişmiş istatistiki incelemeler, ölçümler, performans ve üretkenliği ortaya koyan kapsamlı analizler gerçekleştirilebilir. Bibliyometrik yöntem sayesinde farklı alanların bilimsel hareketliliğine ve uygulayıcıların değerlendirmelerine ilişkin tartışmalar hakkında bilgi elde edilebilir (Ellegard, 2018: 196). Bu açıdan araştırmada bibliyometrik analiz yardımı ile savaş suçu ve güç ilişkisini ortaya koyabilecek araştırmalar incelenmiştir. Analizler sonucunda konu üzerinde bilimsel olarak gerçekleştirilen uygulamalara, eleştirilere ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Araştırmada yayın etiği kurallarına uyulmuştur. Araştırma etik kurul izni gerektiren araştırmalar kapsamında değildir.

Bibliyometrik analizler ile entelektüel yapıların belirlenmesi, bilimsel alanlara ilişkin araştırmaların gerçekleştirilmesi ve politika oluşturma olanakları sağlanması söz konusudur (Aria ve Cuccurullo, 2017: 972). Bu açıdan bibliyometrik araştırmalarda mesafe ve grafik bazlı haritalar söz konusudur. Mesafe bazlı haritalar, iki öge arasındaki mesafenin ögeler arasındaki ilişkinin gücünü yansıtır ve kümelerin tanımlanmasını kolaylaştırır. Grafik tabanlı haritalarda ise ilişkileri belirlemek için ögeler arasındaki çizgiler etkilidir (Eck ve Waltman, 2010: 525). Uygulamada hem mesafe hem de grafik bazlı incelemelere yer verilmiştir. Araştırmada dünyada oldukça etkili olmasına rağmen literatürde çok fazla yer bulmayan savaş suçu ve güç ilişkisinin etkinliğine ve ülkelerin genel olarak bu faaliyetlerdeki yerine, araştırmalar eşliğinde açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Analizde erişilen sonuçlar ile Filistin-İsrail savaşına ilişkin çıkarımlara yer verilmiştir. Uygulamada Web of Science (WoS) veri tabanında bibtex dosyası kullanılarak bibliyometrik analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada WoS veri tabanında savaş suçu ve güç ilişkisini ortaya koyan makalelere odaklanılmıştır. WoS veri tabanında 12.12.2023 tarihinde gerçekleştirilen uygulamaya ilişkin sınırlandırma sadece İngilizce makaleler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu açıdan araştırma örneklemini 500 makaleden oluşmuştur. Araştırmanın çerçevesi kapsamında gerçekleştirilen analizlerde, savaş suçu ve güç ilişkisini ortaya koyan incelemeler aşağıdaki aşamalardan oluşmuştur:

- Savaş suçu ve güç makaleleri genel bilgiler,
- Savaş suçu ve güç yıllık araştırma ve atıf oranları,
- Savaş suçu ve güç ilişkisinde kaynak, yazar ve anahtar kelime eşleşmesi,

- Savaş suçu ve güç ilişkisi üzerinde yoğun araştırma gerçekleştiren yazarlar ve verimlilik zamanları,
- Savaş suçu ve güç ilişkisine yönelik araştırma gerçekleştiren en ilgili kuruluşlar ve verimlilik,
- Savaş suçu ve güç araştırmaları sorumlu yazar ülke adresleri ve ülke verimlilik zamanları,
- Savaş suçu ve güç ilişkisinde yazarların en fazla vurgu yaptığı anahtar kelimeler ve verimlilik zamanları,
- Savaş suçu ve güç ilişkisinde popüler (trend) olan kelimeler ve yoğun kullanılma zamanları,
- Savaş suçu ve güç araştırmalarında vurgulanan anahtar kelimelerin tematik süreci ve tematik haritası,
- Savaş suçu ve güç ilişkisinde vurgulanan anahtar kelimelerin eş birliktelik ağı, şeklinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bibliyometrik analizler sonucunda savaş suçu ve güç ilişkisinin ortaya koyulduğu araştırmalar aşağıda incelenmiş ve erişilen sonuçlar literatür eşliğinde tartışılmıştır.

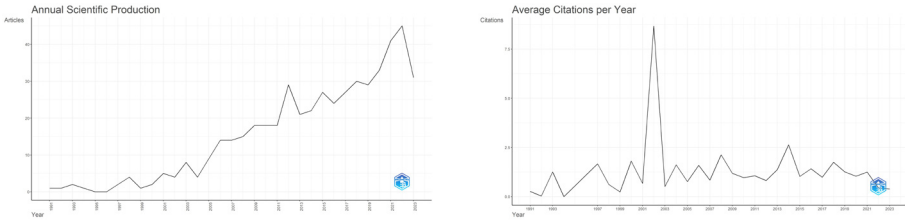
Tablo 1: Savaş suçu ve güç makaleleri genel bilgiler

A. Yılları	Kaynak S.	Makale S.	Büy. O.	Yazar S.	Tek Y.
1991-2023	342	500	%11,33	638	361
Uluslararası Ortak Y.	Ortak Yazar O.	Anahtar Kelimeler	Referans	Ortalama Yıl	Alıntı O.
%10,8	1,35	1402	28820	8,24	12,35

A=Araştırma, Büy.=Büyüme, O=Oran, S=Sayı, Y=Yazar

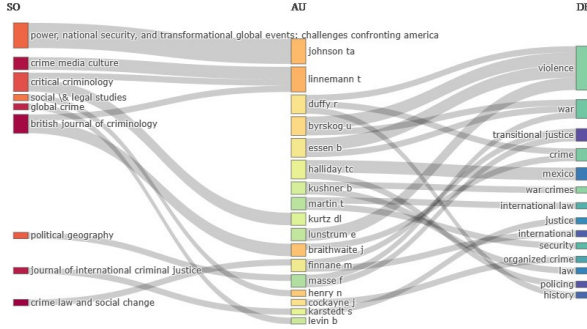
Araştırma sonucunda savaş suçu ve güç ilişkisini ortaya koyan makalelerin 1991 ile 2023 yıllarında gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Savaş suçu ve güç konusunda toplam 342 kaynağın yayın ürettiği, literatürde 500 İngilizce dilinde yazılmış makalenin yer aldığı görülmüştür. Savaş suçu ve güç makalelerinin yıllık büyüme oranı %11,33 gibi bir orana sahip olmuştur. Konu üzerinde toplam 638 yazar araştırma gerçekleştirmiş ve 361 adet tek yazarlı makale yer almıştır. Araştırmada uluslararası ortak yazar oranı %10,8 olup, makale açısından ortak yazar oranı 1,35 olarak hesaplanmıştır. Savaş suçu ve güç araştırmalarında toplam 1402 anahtar kelime, 28820 referans kullanılmıştır. Makalelerin ortalama yayın yılları 8,24 olup, her bir makalenin ortalama atıf oranı 12,35 olduğu görülmüştür.

Şekil 1. Savaş suçu ve güç yıllık araştırma ve atıf oranları

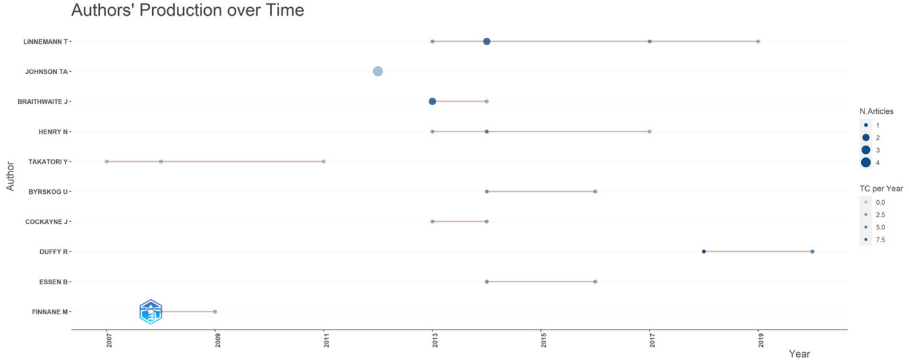
Şekil 1'de savaş suçu ve güç ilişkisini ortaya koyan makalelerin yıllara göre verimliliklerine ve atıf oranlarına yer verilmiştir. Analiz sonucunda savaş suçu ve güç ilişkisini inceleyen makalelerin yıllara göre genel olarak doğrusal bir artış gösterdiği anlaşılmıştır. Makalelere gerçekleştirilen atıflarda ise dalgalı bir seyir gözlemlenmiştir. Uygulamada savaş suçu ve güç makalelerinin 2022 yılında maksimum üretim miktarına sahip olduğu, 2002 yılında konu üzerinde gerçekleştirilen araştırmalara en fazla atıfın gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Yayın üretkenliği açısından en düşük 1995-1996 yılları olduğu, 1992 ve 1994 yıllarında en az atıf orana sahip olduğu anlaşılmıştır. Erişilen sonuçlar savaş suçu ve güç makalelerine yönelik üretkenliğin gelecek yıllarda artabileceğini göstermektedir.

Şekil 2. Savaş suçu ve güç ilişkisinde kaynak, yazar ve anahtar kelime eşleşmesi

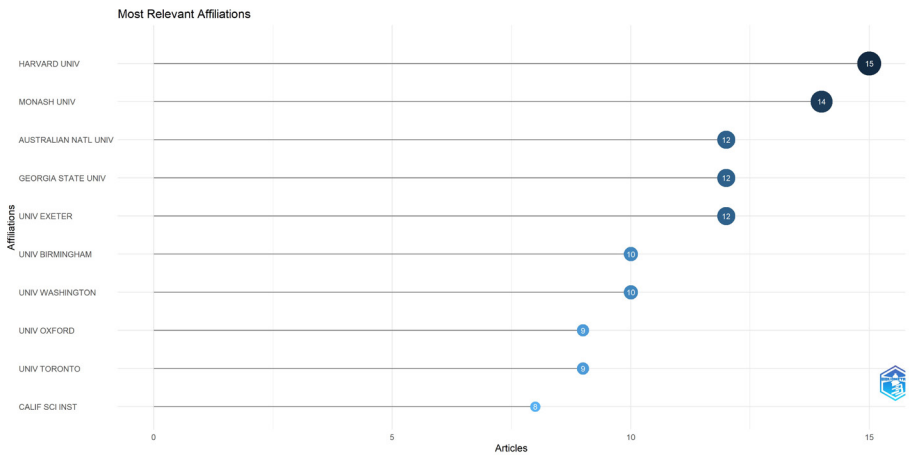
Şekil 2’de savaş suçu ve güç ilişkisinin ortaya koyulduğu makalelerde, yoğun yayın gerçekleştiren kaynak, yazar ve anahtar kelime eşleşmelerine yer verilmiştir. Analiz sonucunda konu üzerinde en yoğun araştırma yayınlayan kaynakların; Power, National Security, and Transformational Global Events: Challenges Confronting America, Crime Media Culture, Critical Criminology, Social & Legal Studies, Global Crime, British Journal of Criminology, Political Geography, Journal of International Criminal Justice ve Crime Law and Social Change şeklinde sıralandığı görülmüştür. Araştırmada konu üzerinde araştırma gerçekleştiren yazarlar; Johnson T.A., Linnemann T., Duffy R., Byrskog U., Essen B., Halliday T.C., Kushner B., Martin T., Kurtz D.L., Lunstrum E., Braithwaite J., Finnane M., Masse F., Henry N., Cockayne J., Karstedt S. ve Levin B. şeklinde sıralanmıştır. Şekilde yazarların makalelerinde vurguladıkları anahtar kelimeler ise; şiddet, savaş, geçiş dönemi adaleti (geçiş hukuku), suç, Meksika, savaş suçları, Uluslararası Hukuk, adalet, uluslararası, güvenlik, organize suç, kanun, polislik ve tarih şeklinde sıralandığı gözlemlenmiştir. Bu kavramların, günümüzde yaşanan savaşlarda birçoğunun varlığını devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Şekil 2’de yazarların genel olarak hangi kaynaklar üzerinde yayın gerçekleştirdiği ve konu üzerinde hangi kelimelere vurgu yaptıkları ifade edilmiştir. Örneğin Karstedt S. genel olarak Journal of International Criminal Justice dergisinde yayın gerçekleştirmiş ve araştırmasında adalet kavramına sıklıkla vurgu yapmıştır.

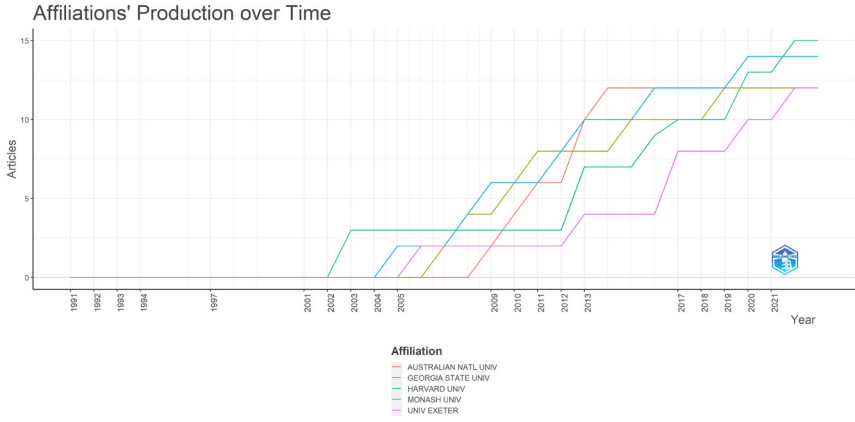
Şekil 3. Savaş suçu ve güç ilişkisi üzerinde yoğun araştırma gerçekleştiren yazarlar ve verimlilik zamanları

Şekil 3'te savaş suçu ve güç makalelerine ilişkin yoğun araştırma gerçekleştiren yazarlara ve yazarların konu üzerinde yoğun araştırma gerçekleştirdiği yıllara yer verilmiştir. Analiz sonucunda Linnemann T.'nin 2013-2019'lu yıllarında, Johnson T.A.'nin 2012'de, Braithwaite J.'nin 2013-2014'te, Henry N.'nin 2013-2017'de, Takatori Y.'nin 2007-2011'li yıllarda, Byrskog U.'nun 2014-2016'da, Cockayne J.'nin 2013-2014'te, Duffy R.'nin 2018-2020'li yıllarda, Essen B.'nin 2014-2016'da ve Finnane M.'nin 2008-2009'lu yıllarda savaş suçu ve güç konusunda araştırmalar gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Günden güne gücü elinde bulunduran ülkelerin savaş suçu politikaları yürütmeleri, konu üzerinde yeni araştırmacılara ve araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

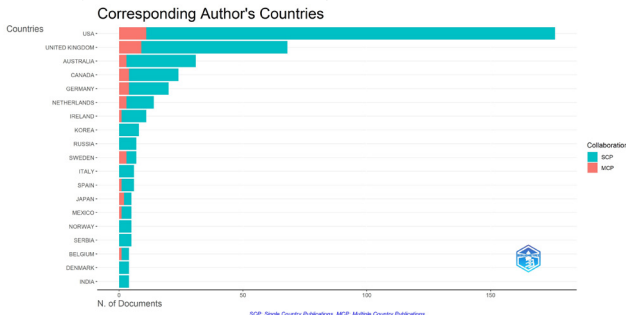
Şekil 4. Savaş suçu ve güç ilişkisine yönelik araştırma gerçekleştiren en ilgili kuruluşlar ve verimlilik zamanları

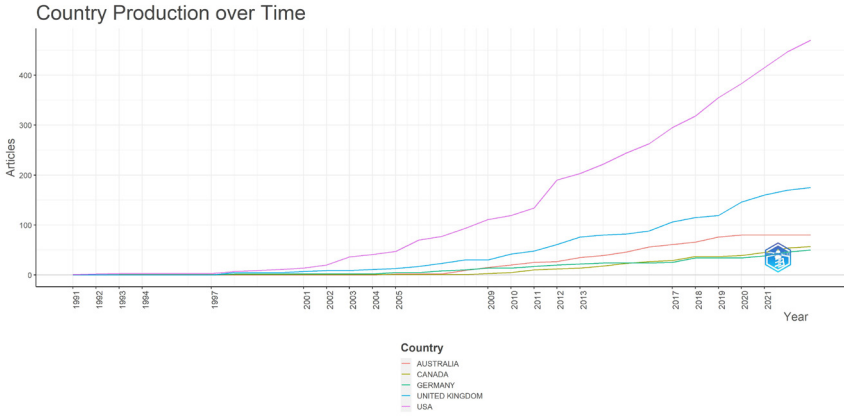

Şekil 4'te savaş suçu ve güç araştırmalarında tüm yıllarda en fazla araştırma gerçekleştiren kuruluşlara ve yıllara göre verimlilik zamanlarına yer verilmiştir. Analiz sonucunda Harvard Üniversitesi'nin en fazla makale üreten kuruluş olduğu ve son yıllarda (2022-2023) konu üzerinde oldukça fazla araştırma gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır. Yoğunluk açısından ikinci sırada Australian Natl Üniversitesi yer almış ve son yıllarda üçüncü sırada verimliliğe sahip olduğu görülmüştür. Georgia State Üniversitesi hem tüm yıllarda hem de son yıllarda yayın üretimi açısından üçüncü sırada yer almıştır. Üniversite Exeter ise tüm yıllarda dördüncü sırada son yıllarda üçüncü sırada yer almıştır. Üniversite Oxford tüm yıllar açısından savaş suçu ve güç araştırmalarında beşinci sırada yer almıştır. Üniversite Toronto tüm yıllarda altıncı sırada yayın üretmiştir. Calif Scı Inst. tüm yıllar dikkate alındığında savaş suçu ve güç araştırmalarında yedinci sırada yer almıştır. Konu üzerinde yoğun araştırma gerçekleştiren yazarların ülke adresleri ve verimlilik zamanlarına aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 5. Savaş suçu ve güç araştırmaları sorumlu yazar ülke adresleri ve ülke verimlilik zamanları

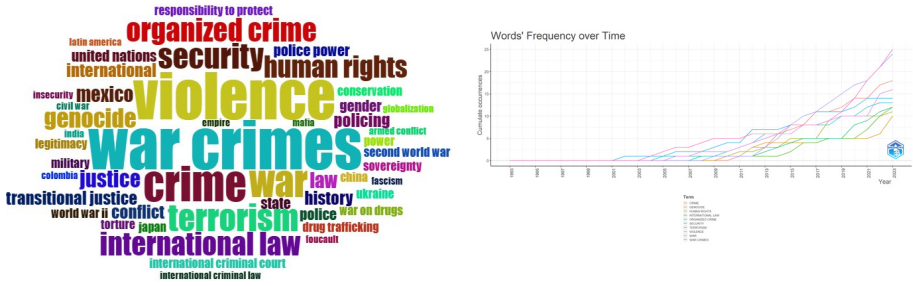

Araştırmada savaş suçu ve güç konularında yoğun araştırma gerçekleştiren sorumlu yazarların tek ülke yayınlarına (SCP) ve birden fazla ülke yayınlarına (MCP) yer verilmiştir. Yayın sıralamaları dikkate alındığında savaş suçu ve güç ilişkisine yönelik en fazla yayın gerçekleştiren yazarların ülke adresleri; ABD, Birleşik Krallıklar, Avustralya, Kanada, Almanya, Hollanda, İrlanda, Kore, Rusya, İsveç, İtalya, İspanya, Japonya, Meksika, Norveç, Sırbistan, Belçika, Danimarka ve Hindistan şeklinde sıralanmıştır. Şeklin alt kısmında yıllara göre araştırma oranlarına yer verilmiştir. Özellikle son yıllarda ABD, Birleşik Krallıklar, Avustralya, Kanada ve Almanya adresli yazarların savaş suçu ve güç ilişkisini ifade eden yoğun araştırmalar gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Son yıllarda konu üzerinde araştırma gerçekleştiren yazarların ülkelerinin genel özellikleri incelendiğinde, güçlü ekonomik yapıya sahip olmaları oldukça dikkat çekicidir. Bu durum araştırmada ifade edilen güç ve savaş suçu ilişkisine, araştırma oranları açısından da kaynaklık edebilir. Araştırmalarda farklı ülke vatandaşlarının dünyada yaşanan savaşları ve gücü ifade eden çalışmalarının da sıralamalarda etkili olduğu görülmektedir.

ABD'nin dünya genelindeki politik yaklaşımları, gücü ve savaş suçlarını destekler niteliktedir. ABD gibi birçok güçlü devletin dünya genelinde savaşı ve terörü açık bir şekilde desteklemeleri bunun en büyük kanıtıdır. Analizde savaş suçu ve güç araştırmalarına yönelik uluslararası literatürden çıkarımlar elde edilmiştir. Ancak gücün ve savaş suçlarının merkezinde yer alan ülke politikaları, yazarların konu üzerinde çalışmalarını da doğrusal bir şekilde desteklediğini göstermiştir. Ayrıca birçok ülke vatandaşının ve yazarın, savaş suçlarına karşı olduklarını gösteren eylemleri, bu faaliyetleri gerçekleştiren ülke yöneticilerini ve politikaya yönelik

uygulamalarını tartışma konusu haline getirmektedir. Günümüzde İsrail'in işlediği savaş suçları ve güce sahip olan ülke politikacılarının verdiği desteklere karşı duruş sergileyen toplumlar, bunun en açık kanıtıdır. Savaş suçu ve güç ilişkisinde yazarların vurguladığı anahtar kelimeler aşağıdaki gibidir.

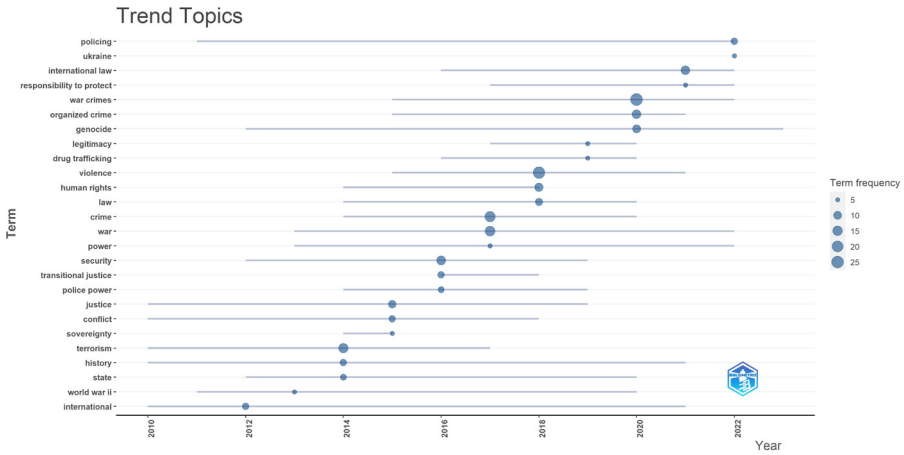
Şekil 6. Savaş suçu ve güç ilişkisinde yazarların en fazla vurgu yaptığı anahtar kelimeler ve verimlilik zamanları

Savaş suçu ve güç ilişkisine yönelik yazarların araştırmalarında en fazla vurgu yaptığı anahtar kelimeler; savaş suçları, şiddet, suç, savaş, terörizm, güvenlik, Uluslararası Hukuk, organize suç, insan hakları, soykırım, adalet, kanun, Meksika, çatışma, tarih, uluslararası, polislik, geçiş dönemi adaleti (veya geçiş hukuku), cinsiyet, polis, polis gücü, durum, Birleşmiş Milletler, Çin, koruma, uyuşturucu kaçakçılığı, güç, Uluslararası Ceza Mahkemesi, koruma sorumluluğu, ikinci dünya savaşı, egemenlik, Japonya, yasallık, askeri, işkence, Ukrayna, uyuşturucuya karşı savaş, II dünya savaşı, silahlı çatışma, iç savaş, Kolombiya, imparatorluk, faşizm, foucault (bilgi-iktidar ilişkisi), küreselleşme, güvensizlik, Hindistan, Latin Amerika ve mafya kavramlarından oluşmuştur. Kavramların özellikle son yıllarda kullanılma sıklıkları (verimlilikleri) incelendiğinde; savaş suçu, şiddet, suç, savaş, terörizm, güvenlik, organize suç, Uluslararası Hukuk, insan hakları ve soykırım kelimeleri yazarlar tarafından sıklıkla vurgulanmıştır. Gelecek yıllarda yeni araştırmalarda Filistin, Gazze ve İsrail kavramlarının da bu kavramlar içerisinde yer alabileceği öngörülmektedir.

Son yıllarda ülkelerde yaşanan savaşlar bu kavramların tamamını kapsamı içerisine almaktadır. Gücü elinde bulunduran birçok ülkenin savaşı ve savaş suçu işleyenleri desteklemesi, Uluslararası Hukuk Kurallarının, insan haklarının ve onunun yok sayıldığıının en açık göstergesidir. Bu durum gücün ve savaş suçlarının birlikte hareket alanı oluşturmasına sebep olmuştur. Genel olarak güçlü devletler ve destekçileri tarafından, güçlünün yanında yer almayan, adaletsiz uygulamalara tepki gösteren devletlerin dünya genelinde birçok yaptırım (ekonomik, ticari veya politik açıdan) ile karşı karşıya kalması, gücün savaş suçlarının oluşumundaki etkisini ortaya koymaktadır. Gücün insanlık hizmetine kullanılması için politikacıların insancıl bir politika anlayışına sahip olmaları gerekir.

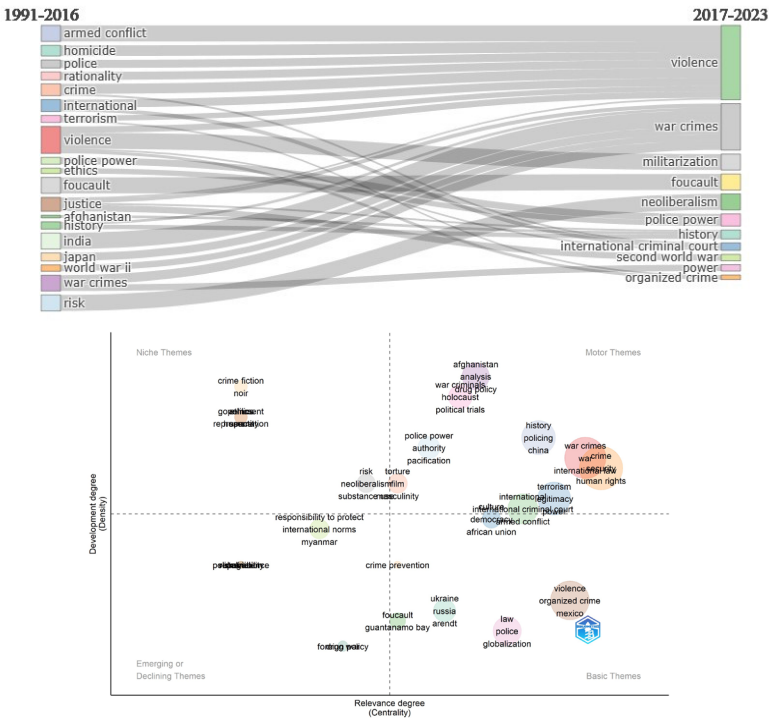
Şekil 7. Savaş suçu ve güç ilişkisinde popüler (trend) olan kelimeler ve yoğun kullanımla zamanlar

Şekil 7’de savaş suçu ve güç araştırmalarında yazarların kullandığı popüler kelimelere ve kelimelerin sıklıkla kullanıldığı yıllara yer verilmiştir. Analiz sonucunda; polislik kelimesinin 2011-2022’de, Ukrayna’nın 2022’de, Uluslararası Hukuk kavramının 2016-2022’li yıllarda, koruma sorumluluğunun 2017-2022’de, savaş suçları kavramının 2015-2022’li yıllarda, organize suç kelimesinin 2015-2021’de, soykırım kelimesinin 2012-2023 gibi geniş bir aralıkta, yasallığın 2017-2020’de, uyuşturucu kaçakçılığının 2016-2020’li yıllarda, şiddetin 2015-2021’de, insan hakları kavramının 2014-2016’da, kanun ve suç kelimelerinin 2014-2020’de, savaş ve güç kelimelerinin 2013-2022’li yıllarda, güvenlik kelimesinin 2012-2019’da, geçiş dönemi adaleti kavramının 2016-2018’de, polis gücü kavramının 2014-2017’de,

adalet kelimesinin 2010-2019 yıllarında, çatışma kelimesinin 2010-2018'de, ege-
menlik kelimesinin 2014-2015'te, terörizmin 2010-2017'de, tarih kelimesinin
2010-2021 yıllarında, durumun 2012-2020'de, II. dünya savaşının 2011-2020'de
ve uluslararası kavramının 2010-2021 yıllarında oldukça popüler oldukları göz-
lemlenmiştir. Sonuçlar son yıllarda savaş suçu ve güç kavramlarına yazarlar tara-
fından sıklıkla vurgu yapıldığını ortaya koymuştur.

Şekil 8. Savaş suçu ve güç araştırmalarında vurgulanan anahtar kelimelerin tematik süreci ve tematik haritası

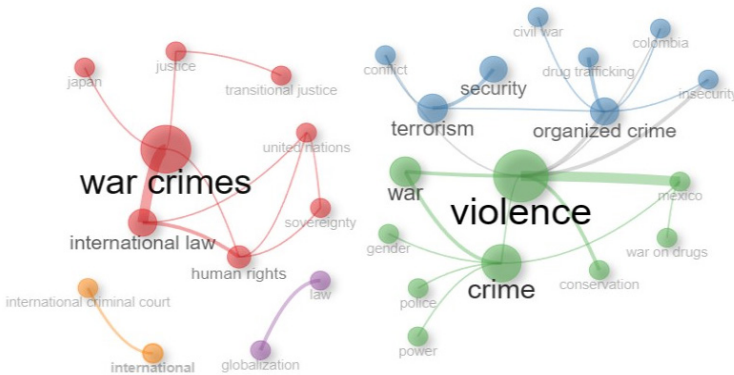
Şekil 8'de üst kısımda savaş suçu ve güç araştırmalarına ilişkin tematik süreç, alt kısımda ise tematik haritalara yer verilmiştir. Analizde herhangi bir yıl sınırlandırılması yapılmamıştır. Tematik süreç dikkate alındığında analiz programı 1991-2016 ile 2017-2023 yılları arasında yazarların vurguladığı anahtar kelimeleri ayrı ayrı sınıflandırmıştır. 1991-2016 yıllarında vurgulanan anahtar kelimeler arasında; silahlı çatışma, cinayet, polis, rasyonellik, suç, uluslararası, terörizm, şiddet, polis gücü, etik, bilgi-iktidar ilişkisi, adalet, Afganistan, tarih, Hindistan, Japonya, II. Dünya Savaşı, savaş suçları ve risk kavramları yer almıştır. Yazarların 2017-2023

yıllarında vurguladığı anahtar kelimeler arasında ise; şiddet, savaş suçları, askerileştirme, bilgi-iktidar ilişkisi, neoliberalizm, polis gücü, tarih, Uluslararası Ceza Mahkemesi, ikinci dünya savaşı, güç ve organize suç kavramları yer almıştır. Son yıllarda yazarlar savaş suçları ve güç kavramlarını inceleme alanlarına almışlardır. Şekilde 1991-2016 yıllarında yazarların vurguladığı birçok kavramın (silahlı çatışma, cinayet, polis, rasyonellik, suç, uluslararası ve terörizm gibi) 2017-2023'lü yıllarda şiddet kavramı ile daha fazla vurgu yaptıklarını göstermektedir. Ayrıca savaş suçu kavramının oldukça yoğun bir araştırma alanına sahip olduğu, dolayısı ile dünyada yaşanan savaşlarda birçok ülkenin savaş suçuna sebep olacak faaliyetler gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Özellikle birçok gelişmiş ülkenin ekonomik, politik ve dini çıkarlarını (üstünlüğü güç ile bağdaştırarak) ön plana koyarak güce sahip olmayı ve savaş suçuna ortam hazırlamayı politika haline getirmesi bu duruma etki etmektedir.

Şekil 8'de alt kısımda yer alan tematik haritada, savaş suçu ve güç ilişkisinde yazarların vurguladığı anahtar kelimelerin özellikle merkezilik ve yoğunluk düzeyleri incelenmiştir. Literatürde tematik haritaya yönelik analizlerin merkezilik ve yoğunluk açısından iki ve ya daha fazla tema arasındaki korelasyonun genişliğini ortaya koyduğu belirtilmektedir. Dört kısımdan oluşan bu temalarda sağ üstte yer alan kümede motor temaların; oldukça gelişmiş olduğu, güçlü merkezilik ve yoğunluğu, çoklu ilişkiyi ve bağlantıyı temsil ettiği, en gelişmiş ve en önemli temaların bu kısımda yer aldığı vurgulanmaktadır. Sağ alttaki kümede temel temaların; diğer temalarla çok sayıda ilişkisi olduğu ve bu ilişkilerin zayıf olduğu, ayrıca düşük yoğunluğu sahip olduğu belirtilmektedir. Sol alt tarafta kaybolan ya da yeni ortaya çıkan temaların; zayıf bağlantıları temsil ettiği ifade edilmektedir. Sol üst tarafta yer alan gelişmiş ve yalıtılmış (niş) temaların ise düşük merkeziliğin yüksek yoğunluğun olduğunu, diğer temalar ile az ancak güçlü ilişkilere sahip olduğu, bu temaların zamanla motor temalar haline alma yeteneklerinin olduğu vurgulanmaktadır (Sott vd., 2021: 7). Bu açıdan araştırmada sağ üst kısımda motor temalar kümesinde yer alan anahtar kelimeler incelenmiştir. Savaş suçu ve güç ilişkisinin ortaya koyulduğu incelemede yazarların en fazla vurgu yaptığı kelimeler ve kelimelerin birbirleri ile güçlü ilişkileri merkezilik ve yoğunluk açısından ortaya koyulmuştur. Analizde birçok kelimenin motor temalar içerisinde yer aldığı gözlemlenmiştir.

Analiz sonucunda en önemli temaların yer aldığı birinci grup motor temaların; savaş suçu, savaş, Uluslararası Hukuk, adalet, Japonya, ikinci dünya savaşı, faşizm, Hindistan, milliyetçilik ve mutabakat (uzlaşma) kelimelerinden oluştuğu görülmüştür. Motor temaların ikinci grubunda; suç, güvenlik, insan hakları, soykırım, geçiş adaleti, çatışma, cinsiyet, durum, Birleşmiş Milletler ve askeri kelimeleri yer almıştır. Üçüncü grup motor temalar; terörizm, yasallık, güç, uluslararası insancıl hukuk, liderlik, suçluluk, caydırıcılık, hibrit savaş, İslam devleti ve ahlaki panik kelimelerinden oluşmuştur. Dördüncü grupta; uluslararası, Uluslararası Ceza Mahkemesi, silahlı çatışma, uluslararası ceza hukuku, cinsel şiddet, işbirliği, eski Yugoslavya Ceza Mahkemesi, İnsancıl Hukuk, Uluslararası Mahkemeler ve uluslararası suçlar kavramları yer almıştır. Beşinci grup içerisinde; tarih, polislik, Çin, Dünya Savaşı II, imparatorluk, ırk, göç, hafıza (bellek), ırkçılık ve kentsel kelimeleri yer almıştır. Altıncı grup; polis gücü, yetki, barışma ve görünür olma kelimelerinden oluşmuştur. Yedinci grupta; işkence, film ve erkeklik kelimeleri yer almıştır. Motor temalar sekizinci grup; savaş suçları, soykırım, siyasi davalar, kominizm, milis güçleri ve insanların kavramlarından oluşmuştur. Dokuzuncu grupta; Afganistan, analiz, ilaç politikası, ilaçlar, isyan, yasadışı, uluslararası suç, ağ, Pakistan ve kaçakçılık kelimeleri yer almıştır. Her grup içerisinde yer alan kelimeler merkezilik ve yoğunluk açısından birlikte güçlü ilişkilere sahip olmuşlardır. Motor temalar açısından yazarların en fazla vurgu yaptığı kelimelerin merkezilik ve yoğunluğun fazla olduğu kavramlar birinci gruptan itibaren ifade edilmiştir. Sonuçlar birçok kelimenin savaş suçu ve güç araştırmalarında oldukça etkili olduğunu göstermiştir.

Şekil 9. Savaş suçu ve güç ilişkisinde vurgulanan anahtar kelimelerin eş birliktelik ağı

Şekil 9'da savaş suçu ve güç ilişkisinde vurgulanan anahtar kelimelerin ilişkilerine yer verilmiştir. Şekilde belirginliği ve bağlantıları yüksek olan anahtar kelimeler oldukça güçlü ilişkilere sahiptir. Analiz sonucunda savaş suçları, Uluslararası Hukuk, insan hakları, egemenlik, Birleşmiş Milletler, adalet, Japonya ve geçiş adaleti kavramlarının birlikte güçlü ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca şiddet, suç, savaş, Meksika, koruma, uyuşturucuya karşı savaş, cinsiyet, polis ve güç kelimeleri oldukça güçlü ilişkiler ortaya koymuştur. Analizde organize suç, terörizm, güvenlik, çatışma, uyuşturucu kaçakçılığı, Kolombiya, güvensizlik ve iç savaş kelimeleri de birlikte güçlü ilişkiler oluşturmuştur. Araştırmada küreselleşme ve kanun birlikte ilişkiye sahip olmuştur. Uluslararası Ceza Mahkemesi ve uluslararası kelimeleri de birbirleri ile ilişki ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda organize suç, şiddet, güvensizlik ve terörizm kavramları da birlikte ilişkilere sahip olmuştur.

Analiz sonucunda savaş suçu ve güç araştırmalarında, savaş suçu, şiddet, uluslararası hukuk, savaş ve suç kavramları oldukça dikkat çekicidir. Yazarların Uluslararası Hukuka sürekli vurgu yapması, Uluslararası Hukuk Kurallarının genel olarak geçerliliğinin sorgulanmasını akıllara getirmektedir. Uluslararası literatürde geçmişten günümüze vurgulanan kavramlarda Uluslararası Hukuk en çok tartışılan kavramlardan biri haline gelmiştir. Bu durum özellikle gücü elinde bulunduran ülkelerin bu hukuki kurallara kendilerinin ne kadar riayet ettiklerini tartışma konusu haline getirmiştir. Ayrıca genel olarak güce ve sömürü politikalarına sahip olan ülkelerin Uluslararası Hukuk Kurallarını kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmesi, birçok ülkenin geleceğe yönelik faaliyetlerini benzer politikalar çerçevesinde şekillendirmesine neden olmuştur. Sonuç olarak güç, potansiyel savaş suçu aracı haline gelmiştir.

5. TARTIŞMA

Analiz sonucunda savaş suçu ve güç ilişkisine vurgu yapılan bazı kavramlar; savaş suçları, güç, şiddet, suç, savaş, terörizm, güvenlik, Uluslararası Hukuk, organize suç, insan hakları, soykırım, adalet, kanun, çatışma, tarih, cinsiyet, polis gücü, Birleşmiş Milletler, koruma, uyuşturucu kaçakçılığı, Uluslararası Ceza Mahkemesi, koruma sorumluluğu, egemenlik, yasallık, askeri, işkence, silahlı çatışma, iç savaş, küreselleşme ve güvensizlik olarak sıralanmıştır. Günümüz Filistin-İsrail savaşında, İsrail'in kullandığı orantısız güç; savaş suçuna, şiddete, soykırıma ve işkenceye verilebilecek örneklerdir. İsrail hükümetinin insansız politikaları, güven-

sizlik oluşturmakta, Uluslararası Hukuk, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin işlevselliğini sorgulatmaktadır.

Savaş suçu ve güç ilişkisini ortaya koyan araştırmalarda terörizmin sıklıkla vurgulandığı, oldukça etkili olduğu anlaşılmıştır. Günümüzde dünyanın birçok bölgesinde terörün bölgesel, toplumsal ve insanlık açısından birçok olumsuz etkileri söz konusudur. Güce sahip olan ülkelerin teröre karşı net bir duruş sergilememesi, ayrıca dünyanın birçok bölgesinde teröre destek vermesi, ülkelerin gelişmelerine yönelik faaliyetleri engelleyebilmektedir. Terörizm, özellikle güvenli bölgenin oluşumu, ekonomik, politik, bölgesel ve toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesi önünde ciddi problemler oluşturmaktadır. Dünyada birçok ülke, güce sahip olması ile birlikte teröre ve terör destekçilerine açıktan destek vermektedir. Bu durum terör mağduru ülkelerin gelişmişlik düzeylerine olumsuz etkileri olmaktadır. Terörün her şekli, ülkelerin tarihine derin yaralar bırakmaktadır. Güçlü bir yapıya sahip ülkelerin teröre verdikleri her türlü destek, savaş suçlarının oluşmasına doğrudan katkı sağlamaktadır. Literatürde Bourgois (2001: 30) kültürel ya da politik açıdan direnişle karşı karşıya kalanların, terörün ya da şiddetin etkilerinden ve baskılardan kaçamadıklarını ifade etmiştir.

Savaş suçu ve güç ilişkisinin vurgulandığı araştırmada, cinsel şiddetin motor temalar kısmında yer aldığı gözlemlenmiştir. Merkezilik ve yoğunluk açısından son yıllarda yazarlar tarafından sıklıkla vurgulandığı görülmüştür. Günümüzde özellikle çocuklar ve kadınlar savaş suçlarından genel olarak en fazla etkilenen grup oluşturmaktadırlar. Savaşların oluşturduğu ahlak dışı uygulamalar, çocukların ve kadınların yaşam alanlarını ve insani değerlerini tehdit etmektedir. Nowrojee (2005: 87) cinsel şiddeti görünmez savaş suçu olarak değerlendirmiştir. Bu suçun dikkate alınmamasının uluslararası toplumun kadınların çektiği sıkıntıları küçümsemelerine, görmezlikten gelmelerine sebep olduğunu belirtmiştir. Ugwu ve diğerleri (2023: 41) ise 21. yüzyılda savaş suçlarının özellikle çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkisi olduğunu, çocukların cinsel istismara, köleliğe ve birçok sıkıntı ile karşı karşıya kaldığını, savaş suçlarına son verme görevinin devletlerin sorumluluğunda olduğunu vurgulamışlardır.

Analizde Çin, Hindistan ve Pakistan kavramlarına vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca soykırım kelimesinin sıklıkla kullanıldığı anlaşılmıştır. Soykırım suçunun işlenmesinde güçlü (askeri veya politik açıdan) devletlerin etkileri söz

konusu olabilmektedir. Soykırım suçları dünya üzerinde unutulması zor izler bırakmaktadır. Clark (2009: 425) ülkelerin kendilerini savaş suçlarından ayırmak yerine, bu suçların işlenmesini kolaylaştırmaya yardımcı olan, insanlıktan çıkan ve kolektif suçun işlenmesine yol açan süreçlerden uzaklaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Alamgir ve D'costa (2011: 39) Hindistan ve Pakistan'ın Uluslararası Hukuk açısından savaş suçlarını soruşturma ve cezalandırma sorumluluğunu yüklediklerini, her iki ülkenin soykırım, soykırımı yönelik komplo, soykırımı doğrudan ya da dolaylı teşvik, soykırımı teşebbüs, soykırım suç ortaklığı gibi durumlara karşı soykırım sözleşmesini onayladıklarını ifade etmişlerdir. Onlar buna rağmen Pakistan ve Bangladeş arasında soykırım suçu işlendiğini, Çin'in bu soykırımı destek verdiğini belirtmişlerdir.

Araştırmada savaş suçu ve güç ilişkisinde gücün ve suçun birlikte hareket edebildiği anlaşılmıştır. Güce sahip olmak, birçok örgüt ya da ülke politikacısı için gücü kötüye kullanabilme anlayışını doğurmuştur. Bu durum dünyada meydana gelen savaşların özellikle maddi (dünyevi) çıkarlar için gerçekleştirildiğini göstermiştir. Sömürgeciliğin birçok ülkenin savaş politikası haline geldiği günümüzde, gücün adalet ve eşitlik için kullanıldığı platformların sayısı oldukça sınırlıdır. Michalowski (2009: 311) şirket ve devlet suçları açısından büyük suçların, her zaman büyük gücün ürünü olduğunu, gücün yoğunlaşması arttıkça işlenecek suçların da arttığını vurgulamıştır. Ruggiero ve Welch (2009: 299) dünyada gücün suç oluşumuna olan desteğine vurgu yaparak şirketlerin ve ülkelerin bu güç suçunun oluşumunda etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Küreselleşmede siyasi ve ekonomik eşitsizliklerin etkili olduğunu, şirketlerin ticarete bağlı olarak sömürü eylemlerinden yağma eylemlerine ve çeşitli şiddet biçimlerine sebep olan suçları işlediklerini, örneğin ABD'nin Irak'ı işgalinde politik, ekonomik ve kültürel güçlerin yönlendirmelerinin baskın geldiğini belirtmişlerdir.

Uygulamada savaş suçlarının araştırmalarda sıklıkla vurgulandığı, birçok kavram ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Dünyada işlenen savaş suçları, özellikle politikacılar (karar alıcılar) tarafından tetiklenmekte, özünde; sömürgecilik, ekonomik çıkar, güç oluşturma, toprakları genişletme, üstünlük kurma gibi birçok amaç barındırmaktadır. Savaş suçuna sebep olan bu eylemler genel olarak toplumların tepkisine sebep olmaktadır. Scagliola (2012: 424) Hollanda'nın Endonezya'da işlediği savaş suçlarının 1969'da kamuoyuna duyurulması neticesinde, Hollandalıların hükümete ve silahlı kuvvetlere olan güvenlerinin zedelenebileceği endişesinin

oluşturduğunu vurgulamışlardır. O yetkililerin, savaş suçu bilgisinin niteliğini kontrol etmeye ve etkisizleştirmeye çalıştıklarını belirtmiştir.

Uygulamada savaş suçu ve güç ilişkisini ortaya koyan incelemelerde Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yazarlar tarafından sürekli bir şekilde kullanıldığı, birçok kavram ile ilişkili olduğu, özellikle savaş suçlarının incelenmesinde etkili bir role sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu açıdan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin işlenen savaş suçlarında erken müdahale açısından, suçları önleme veya suçluları cezalandırmaya yönelik aktif bir rol üstlenememesi birçok tartışmaya konu olmasını sağlamıştır. Uluslararası Ceza mahkemesi, güçlünün ve güçlünün destek verdiği devletlerin baskılarından kendilerini arındıramamıştır. Bu durum dünya üzerinde işlenen savaş suçlarının uzun süreler devam etmesine ve cezai yaptırımların işleme alınmamasına sebep olmaktadır. Kearney (2017: 34) İsrail'in işlediği savaş suçlarında Roma Tüzüğü'nün kabulüne ilişkin karşı oy kullanmasının bir kanıt oluşturduğunu, suç teşkil eden davranışların ortaya koyulmasının Uluslararası Ceza Mahkemesi için daimi bir kaygıya sebep olduğunu, Filistin'deki durumun uluslararası suçları kapsadığı ve bu suçların dile getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmada savaş suçu ve güç incelemelerinde yazarların Uluslararası Hukuk Kurallarına sıklıkla vurgu yaptıkları anlaşılmıştır. Uluslararası Hukuk Kurallarını yok sayan ülkeler, zayıf olan ülkelere aşırı bir güç sergilemekle kalmayıp insan hakları, insan onuru, insan yaşam alanı gibi hassasiyetleri göz ardı etmektedir. Birçok ülke dünyada daha güçlü bir konum elde edebilmek uğruna, hukuksuz bir şekilde farklı ülke topraklarını işgal edebilmekte, Uluslararası Hukuk Kurallarını hiçe saymaktadır. Weiss ve Agassi (2022: 895) Uluslararası Hukuki müzakerelerde ülkelerin müzakere oyunu oynadıklarını ifade etmiştir. Her ülkenin kanunlara bakmaksızın kendi çıkarlarını en üst seviyeye çıkarmaya çalıştığını, müzakerenin başarısızlıkla sonuçlanma durumunda ise çatışmayı savaş yolu ile çözdükleri bir oyun olarak nitelendirmiştir. Arslan (2023: 243) Hukuk Kuralları açısından dünyada devletlerin kuralsal çekişmeler, devlet dışında rol alan aktörlerin ya da sivil toplum kuruluşlarının kurumsal çekişmeler sergilediğini, bu açıdan Filistin-İsrail ya da Ukrayna-Rusya savaşlarında, güç asimetrisinin söz konusu olduğunu vurgulamıştır.

Analizde ABD, Afganistan ve Çin gibi ülkelerin savaş suçu ve güç araştırmalarında, yazarlar tarafından sıklıkla vurgu yapılan ülkeler arasında olduğu görülmüştür. ABD ve Çin dünyada güç açısından oldukça etkili iki ülkedir. Dünya üzerinde yaşanan savaşlarda genellikle doğrudan ya da dolaylı etkiler ortaya koymaktadırlar. Hashimy (2022: 10) ABD'nin siyasi stratejilerini korumak için terörist olarak adlandırdığı (Taliban) gruplar ile anlaşmaya gittiğini, Amerika'nın önce Afganistan'ın güvenliğini, daha sonra bölgenin ve dünyanın güvenliğini baltaladığını vurgulamıştır. Alp (2023: 174) ise Çin'in, İsrail ve Filistin çatışmasında kesin çözüme odaklanmak yerine ulusal çıkarlarını ön planda tutan faydacı bir yaklaşım sergilediğini, sınırlı bir müdahale anlayışı yürüttüğü, bu durumun Orta Doğu'da ABD'nin daha proaktif olmasına yol açabildiğini vurgulamıştır.

Araştırmada savaş suçu ve güç ilişkisi araştırmalarında Birleşmiş Milletler kavramının, yazarların vurguladığı anahtar kelimelerde, merkezileşme ve yoğunluğu yüksek olan motor temalarda ve eş birliktelik ağında birçok kavram ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Birleşmiş Milletler birçok güçlü batılı devletin işlediği veya desteklediği savaş suçlarını resmileştirdiği bir birlik olarak görev yapmaktadır. Tarihte birçok savaş bunun doğruluğunu ortaya koymuştur. Günümüzde ise İsrail'e açıktan destek veren batılı ülkelerin (ABD gibi) Gazze katliamı konusundaki sessizliği bunun en açık göstergelerindendir. Aral (2023: 4) uluslararası düzenin baş aktörlerinden olan Birleşmiş Milletler'in batılı güçleri temsil ettiği, 1945 sonrasında batı dışındaki devletler için 'denetim ve gözetim altına almak' anlayışına sahip olduğunu belirtmiştir. Topuz ve Arafat (373) ise Birleşmiş Milletler'in, 1947 yılında Filistin'in bölünmesine, 1948'de ise İsrail Devletinin kurulmasında etkili olduğunu vurgulamışlardır.

Analizde yazarların şiddet, savaş ve suç kelimelerine sıklıkla vurgu yaptıkları, kavramların birbirleri ile ilişkilere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Şiddetin, savaşın ve suçların bir arada olduğu ortamlarda, insanlık adına hiçbir şeyin gelişme gösteremeyeceği açıktır. Bu durum özellikle güçlü devletlerin, dünyada kalkınma hamleleri gerçekleştiren veya o potansiyele sahip olan ülkelere yönelik bir takım yaptırımları olarak değerlendirilebilir. Savaşlarda etkin olan ülkeler uzun yıllar savaşın etkilerini derinden hissetmektedirler. Bu durum ülkeler arası politikaları ve geleceğe yönelik uluslararası kararları etkileyebilmektedir. İbrahimi (2023: 5) ülkelerde savaş sebebi ile gerçekleşen ölümlerin, çatışmalardan haftalar ya da aylar sonra meydana geldiğini, savaşların oluşturduğu altyapı tahribatlarının ve kötü

sağlık koşullarının, savaş bölgelerinde yaşanan şiddetin kendisinden daha fazla insanın ölümüne sebep olduğunu vurgulamıştır.

Uygulamada güvenlik kavramının yazarlar tarafından sıklıkla vurgulandığı ve birçok kavram ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Savaş suçlarında ve güç kullanımı-
mında, bireylerin güvenliği en temel ihtiyaçlardan biridir. Günümüzde Filistinli vatandaşların genel olarak güvensiz bir ortamda yer alıyor olmaları, uluslararası toplumun insan hak ve özgürlüklerinin sorgulanmasını akıllara getirmektedir. Loshytskyi ve diğerleri (2023: 18064) güvenlik açısından uluslararası toplumun insan hak ve özgürlüklerini korumak için çeşitli kurumsal topluluklar oluşturduğunu, bu kurumların insan yaşamını ve sağlığını kanunlarla koruyan sosyal ve kültürel değerlere sahip olduğunu vurgulamışlardır. Güvenlik olmadan hiçbir devlette, sağlık ve yaşamın korunmasına yönelik bir garantinin sağlanamayacağını belirtmişlerdir.

Analizde çatışma ve silahlı çatışma kelimelerinin vurgulanan anahtar kelimelerde, tematik süreçte ve tematik haritalarda yer aldığı anlaşılmıştır. Filistin-İsrail savaşında yaşanan çatışmalar, İsrail hükümetinin orantısız güç kullandığını, Gazze'de sağlık kuruluşları dahil birçok alanı tahrip ettiği, 21. yüzyılda birçok modern ülkenin bu duruma seyirci kaldığını göstermektedir. Gücün kötüye kullanıldığı bütün alanlarda, ülkelerin özellikle maddi çıkarları dikkate aldığı anlaşılmaktadır. İnsan haklarının ve özgürlüğünün sınırlandığı çatışma ortamlarında, güç ve savaş suçu birbirini destekleyen iki kavram olmuştur. Literatürde Özer (2023: 206) silahlı çatışmanın yaşandığı ortamlarda askeri gereklilikler çerçevesinde, birçok eylemin gerçekleştirilmesine ilişkin özgürlüğe sahip olunmadığını vurgulamıştır.

SONUÇ

Savaş suçu ve güç ilişkisinin analiz edildiği bu çalışmada, literatüre farklı bakış açıları kazandırılmıştır. Çalışmada dünyada birçok ülkenin gücü kötüye kullanarak savaş suçu işlediği veya işlenmesine sebep olduğu görülmüştür. Savaş suçlarının oluşmasında ve sürekliliğinde Uluslararası Hukuk Kurallarının veya Uluslararası Ceza Mahkemelerinin aktif bir rol üstlenmediği anlaşılmıştır. Uluslararası Hukuk Kurallarında gücün baskın bir faktör olduğu anlaşılmıştır. Çalışmada birçok ülke politikalarının maddi çıkarları ön plana aldığı, insanın ve insani değerlerin hırslar ve kötü niyetli emeller uğruna katledildiği görülmüştür. İncele-

me sonucunda savaş suçu ve güç ilişkisinin oldukça yoğun bir yapıya sahip olduğu, birçok kavramın bu ilişkide etkili olduğu anlaşılmıştır. Uygulama sonucunda yazarların araştırmalarında en fazla vurgu yaptığı anahtar kelimeler arasında savaş suçları, şiddet, suç, savaş, terörizm, güvenlik, Uluslararası Hukuk, organize suç, insan hakları, soykırım, adalet, kanun, Meksika, çatışma, tarih, uluslararası, polislik, geçiş dönemi adaleti, cinsiyet, polis, polis gücü, Birleşmiş Milletler, Çin, koruma, uyuşturucu kaçakçılığı, güç, Uluslararası Ceza Mahkemesi, koruma sorumluluğu, ikinci dünya savaşı, egemenlik, Japonya, yasallık, askeri, işkence, Ukrayna, uyuşturucuya karşı savaş, silahlı çatışma, iç savaş, Kolombiya, imparatorluk, faşizm, bilgi-iktidar ilişkisi, küreselleşme, güvensizlik, Hindistan, Latin Amerika ve mafya kelimelerinin yer aldığı anlaşılmıştır. Merkezilik ve yoğunluğun yüksek olduğu kavramlar açısından savaş suçu, savaş, Uluslararası Hukuk, adalet, Japonya, ikinci dünya savaşı, faşizm, Hindistan, milliyetçilik ve mutabakat kelimelerinin son yıllarda sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Analiz sonucunda savaş suçları, Uluslararası Hukuk, insan hakları, egemenlik, Birleşmiş Milletler, adalet, Japonya ve geçiş adaleti kavramlarının birlikte güçlü ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca şiddet, suç, savaş, Meksika, koruma, uyuşturucuya karşı savaş, cinsiyet, polis ve güç kelimelerinin oldukça güçlü ilişkiler ortaya koyduğu gözlemlenmiştir. Filistin-İsrail savaşının önlenmesinde başta güçlü ülkeler olmak üzere, Uluslararası Hukuk Kurallarının, uluslararası anlaşmaların ve ülke politikacılarının aldığı kararlar oldukça etkili olmaktadır. Araştırma sonucu elde edilen çıkarımlar aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

- İsrail hükümeti, Gazze ve Filistin'e yönelik orantısız güç kullanmaktadır. Dolayısı ile savaş suçu işlemektedir.
- Savaş suçu ve güç ilişkisinde ülke yöneticilerinin aldığı politik kararlar, ülkelerin geleceğini etkilemektedir.
- Ülkeleri savaşa sürükleyen etkili faktörlerden biri güçtür, ancak gücün yanında savaşın oluşmasına sebep olan birçok maddi çıkar söz konusudur.
- Gücü kötüye kullanan ülkelerin genel olarak sömürgecilik politikaları yürüttüğü, bu durumun savaş suçunun oluşmasında oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır.

- Dünyada birçok ülkenin din, dil, ırk, kültür ya da cinsiyet ayırımı yaparak uygulamalar gerçekleştirdiği, bu durumun da savaş suçlarının oluşumunda etkili olduğu anlaşılmaktadır.
- İsrail hükümetinin insan dışı faaliyetlerinin devam etmesi durumunda, tüm dünyada ciddi bir prestij kaybı yaşayabileceği ve özellikle ticaret hacminin daha fazla daralacağı öngörülmektedir.
- Birçok ülke vatandaşı savaflara yönelik tepkisini gerek sosyal medya gerek fiili yürüyüşler gerekse farklı yöntemler ile (herhangi bir spor müsabakası gibi alanlarda) tepkisel olarak göstermektedir. Bu durum savaşın genel olarak toplumlar tarafından kabul görmeyen bir yapısının olduğunu, ülke politikacılarının hem kendi toplumları hem de dünya toplumsal tepkilerini dikkate almamakla ciddi hatalar yaptıklarını göstermektedir.
- Geçmişte yaşanan savaşların etkilerinin halen günümüzde devam ediyor olması, ülkelerin insancıl politikaları ön plana almalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Savaşın biyolojik ve psikolojik etkileri uzun yıllar insanlığın zihnini meşgul etmekte, toplumsal barışın ve insanlık huzurun sürekliliğine engel olabilmektedir.
- Savaşa sebep olan ve savaş suçunun oluşmasına zemin hazırlayan karar alıcıların, meydana gelen maddi-manevi katliamlardan, soykırımlardan ve genel olarak haksız uygulamalardan; Uluslararası Hukuk karşısında hesap verebilir bir yapının etkinliğine acil ihtiyaç vardır.
- Dünya barışının sağlanabilmesi için özellik güçlü olarak nitelendirilen ülkelerin, diğer ülkelere yönelik politikalarında daha insancıl yaklaşımlar sergilemeleri gerekecektir.

Sonuç olarak ülke yöneticilerinin savaş suçlarının işlenmemesine yönelik tutarlı bir duruş sergilemeleri gerekmektedir. Özellikle ülke politikalarının genel olarak dünyanın kalkınmasını destekleyici niteliğe sahip olması, çıkarların ve hırsların insanlığın ve insan onurunun önüne geçmemesi anlayışına sahip olmanın önemi kavranmalıdır. Araştırma WoS kategorisinde savaş suçu ve güç ilişkisinin incelendiği 500 makale ile sınırlı tutulmuştur. Gelecek araştırmalarda savaşların oluşmasını önleyebilecek yenilenebilir enerji kaynaklarının ve toplumsal barışın ülke politikaları üzerindeki etkileri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- ALAMGIR, Jalal & Bina D'costa (2011). "The 1971 Genocide: War Crimes and Political Crimes," **Economic and Political Weekly**, Vol: 46, No: 13, pp. 38-41.
- ALEXANDER, Jeffrey C. (2002). "On the Social Construction of Moral Universals: The 'Holocaust' from War Crime to Trauma Drama," **European Journal of Social Theory**, Vol: 5, No: 1, pp. 5-85. <https://doi.org/10.1177/1368431002005001001>
- ALP, Emine (2023). "İsrail-Filistin Çatışmasına Yönelik Çin Dış Politikası: Filistin Yanlısı Söylemden Ara Buluculuk Diplomasisine," **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 2, ss. 148-185.
- ALVI, Zaid Mustafa & Sana Haider (2023). "Unveiling Shadows of Power: Examining International Crime Accountability in the Wake of Conflict – A Study of US War Crimes Post-1991," **International Journal of Human Rights Law Review**, Vol: 2, No: 6, pp. 1-25.
- ARAL, Berdal (2023). "Uluslararası Hukuk Bağlamında Birleşmiş Milletler'in Batı ve Doğu Kudüs'ün İsrail Tarafından İşgaline Yönelik Tutumu," **Journal of Islamicjersusalem Studies**, Cilt: 23, Sayı: 1, ss. 1-18. <https://doi.org/10.31456/beytulmakdis.1230891>
- ARIA, Massimo & Corrado Cuccurullo (2017). "Bibliometrix: An R-Tool for Comprehensive Science Mapping Analysis," **Journal of Informetrics**, Vol: 11, pp. 959–975. <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- ARSLAN, Beyzanur (2023). "Hukuk Savaşının Kavramsal Çerçevesi ve Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme," **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, "Yeni" Savaşlar ve "Yeni" Ordular Özel Sayısı, ss. 221-247. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrtej.1394945>
- BOURGOIS, Pehilippe (2001). "The Power of Violence in War and Peace: Post-Cold War Lessons from El Salvador," **Ethnography**, Vol: 2, No: 1, pp. 5-34.
- BUFACCHI, Vittorio (2023). "War Crimes in Ukraine: is Putin Responsible? ", **Journal of Political Power**, Vol: 16, No: 1, pp. 1-6. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2022.2105495>
- ÇATI, Mehmet Osman ve Sem Çamlıdağ (2023). "Realizm ve Uluslararası Hukuk Bağlamında İran-İsrail Nükleer Güç Rekabeti," **Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences**, Cilt: 1, Sayı: 45, ss. 306-336.

- CLARK, Janine N. (2009). "Genocide, War Crimes and the Conflict in Bosnia: Understanding the Perpetrators", **Journal of Genocide Research**, Vol: 11, No: 4, pp. 421-445. <https://doi.org/10.1080/14623520903309479>
- DAHL, Robert A. (1957). "The Concept of Power", **Behavioral Science**, Vol: 2, No: 3, pp. 201-215. <https://doi.org/10.1002/bs.3830020303>
- ECK, Nees J. & Ludo Waltman (2010). "Software Survey: VOSviewer, a Computer Program for Bibliometric Mapping", **Scientometrics**, Vol: 84, pp. 523-538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>
- ELLEGARD, Ole (2018). "The Application of Bibliometric Analysis: Disciplinary and User Aspects", **Scientometrics**, Vol. 116, pp. 181-202. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2765-z>
- FLORES-MACIAS, Gustova (2023). "Violent Crime and the Expansion of Executive Power in Latin America", **Presidential Studies Quarterly**, Vol. 53, pp. 256-272. <https://doi.org/10.1111/psq.12832>
- FREEDMAN, Lawrence (2023). "Humanitarian Challenges of Great Power Conflict", **Daedalus**, Vol: 152, No: 2, pp. 40-51.
- GORDY, Eric (2004). "Serbia After Djindjic: War Crimes, Organized Crime, and Trust in Public Institutions", **Problems of Post-Communism**, Vol: 51, No: 3, pp. 10-17. <https://doi.org/10.1080/10758216.2004.11052169>
- GREEN, L.C. (1962). "Political Offences, War Crimes and Extradition", **The International and Comparative Law Quarterly**, Vol: 11, No: 2, pp. 329-354.
- GÜNTAY, Nükhet (2023). "11 Eylül Saldırıları ve Terörizm Ekseninde Yeni Savaş Kavramının Analizi", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 33, Sayı: 2, ss. 889-905.
- HASHIMY, Sayed Qudrat (2022). "Analysis of the United States' Liability for War Crime in Afghanistan", **Indian Journal of Law and Legal Research**, Vol: 3, No: 1, pp. 1-16. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4138859>
- HATHAWAY, Oona A., Paul K. Strauch, Beatrice A. Walton & Zoe A.Y. Weinberg (2019). "What is a War Crime?", **The Yale Journal of International Law**, Vol: 44, No: 1, pp. 53-113.

- İBRAHİMİY, Habibullah (2023). "The American war in Afghanistan Concluded precisely as it had Begun, but the Outcome was War Crime", **Law and Social Policy Review**, Vol: 1, No: 1, pp. 1-12.
- IMF (2023). **October 2023 World Economic Outlook**, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/10/10/world-economic-outlook-october-2023>
- IMF Library (2023). **World Economic Outlook: Navigating Global Divergences**, International Monetary Fund, Washington, DC. October. ISBN: 979-8-40023-580-1
- KARABAĞ, Rıza (2023). "Savaş ve Barış Ahlakı: Dinî Metinler, Uluslararası Hukuk ve Sivil Toplum Örgütleri Zemininde Bir Yaklaşım", **Mütefekkir**, Cilt: 10, Sayı: 20, ss. 483-513. <https://doi.org/10.30523/mutefekkir.1405315>
- KEARNEY, Michael G. (2017). "On the Situation in Palestine and the War Crime of Transfer of Civilians into Occupied Territory", **Criminal Law Forum**, Vol: 28, pp. 1–34. <https://doi.org/10.1007/s10609-016-9300-9>
- KHAIRANI, Muhammad, Fadjrin W. Perdana, Purboyo, Driaskoro B. Sidarta & Surnata (2021). "Tinjauan Yuridis Kejahatan Perang Menurut Hukum Internasional", **Jurnal Indonesia Sosial Sains**, Vol: 2, No: 12, pp. 2126-2137.
- LABANCA, Nicola (2004). "Colonial Rule, Colonial Repression and War Crimes in the Italian Colonies", **Journal of Modern Italian Studies**, Vol: 9, No: 3, pp. 300-313. <https://doi.org/10.1080/1354571042000254737>
- LOSHYTSKYI, Mykhailo, Oleksandr Kolotilov, Roman Bogdanov, Vitalii Verbytskyi & Anton Cherniienko (2023). "War Crimes and Ensuring Ukraine's National Security Through the Prism of Russia's Armed Aggression", **Revista Gestão e Secretariado (GeSec)**, Vol: 14, No: 10, pp. 18061-18073. <http://doi.org/10.7769/gesec.v14i10.2885>
- MICHALOWSKI, Raymond (2009). "Power, Crime and Criminology in the New Imperial Age", **Crime Law Soc Change**, Vol: 51, pp. 303–325. <http://doi.org/10.1007/s10611-008-9163-z>
- NOWROJEE, Binaifer (2005). "Making the Invisible War Crime Visible: Post-Conflict Justice for Sierra Leone's Rape Victims", **Harvard Human Rights Journal**, Vol: 18, pp. 85-105.

- ÖZER, Adem (2023). "The Balance Between Military Necessity and Humanitarian Considerations Under International Humanitarian Law", **Turkish Journal of War Studies**, Vol: 4, No: 2, pp. 189-211. <https://doi.org/10.52792/tws.1335241>
- ÖZER, Çağlar (2023). "Uluslararası Politika Açısından Filistin Sorunu", **Küllüye**, (Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı), ss. 582-605. <https://doi.org/10.48139/aybukulluye.1360984>
- RADIN, Max (1945). "War Crimes and the Crime of War", **The Virginia Quarterly Review**, Vol: 21, No: 4, pp. 497-516.
- RUGGIERO, Vincenzo (2007). "War, Crime, Empire and Cosmopolitanism", **Critical Criminology**, Vol: 15, No: 3, pp. 211-221. <https://doi.org/10.1007/s10612-007-9033-5>
- RUGGIERO, Vincenzo & Michael Welch (2009). "Power Crime", **Crime Law Soc Change**, Vol: 51, pp. 297-301. <https://doi.org/10.1007/s10611-008-9162-0>
- SCAGLIOLA, Stef (2012). "Cleo's 'Unfinished Business': Coming to Terms With Dutch War Crimes in Indonesia's War of Independence", **Journal of Genocide Research**, Vol: 14, No: 3-4, pp. 419-439. <https://doi.org/10.1080/14623528.2012.719374>
- SCHEFFER, David J. (1999). "War Crimes and Crimes Against Humanity", **Pace International Law Review**, Vol: 11, No: 2, pp. 319-340. <https://doi.org/10.58948/2331-3536.1236>
- SOTT, Michele K., Leandro S. Nascimento, Cristian R. Foguesatto, Leonardo B. Furstenau et al. (2021). "A Bibliometric Network Analysis of Recent Publications on Digital Agriculture to Depict Strategic Themes and Evolution Structure", **Sensors**, Vol: 21, pp. 1-28. <https://doi.org/10.3390/s21237889>
- SITOMPUL, Ariman (2023). "War Crimes In Palestine From The Perspective Of The International Criminal Court (ICC) ", **International Asia Of Law and Money Laundering**, Vol: 2, No: 4, pp. 158-162. <https://doi.org/10.59712/iaml.v2i4.72>
- TOPUZ, Zuhâl Ç. ve Mohammad Arafat (2023). "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararlarının Filistin-İsrail Barış Sürecine Etkisi", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt: 78, Sayı: 2, ss. 357-380. <https://doi.org/10.33630/ausbf.1065955>
- UGWU, Maureen O., Chioma O. Nwabachili & Godwin E. Ngwu (2023). "Child Soldier A War Crime under International Humanitarian Law: An Appraisal", **Unizik Law Journal**, Vol. 19, No: 3, pp. 30-42.

WALLACE, Michael D. (1971). "Power, Status, and International War. **Journal of Peace Research**, Vol: 8, No: 1, pp. 23-35.

WEISS, Uri & Joseph Agassi (2022). "Playing the Game of International Law", **Touro Law Review**, Vol: 38, No: 3, pp. 893-936.